

SCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE

DOMENIUL DE DOCTORAT TEOLOGIE

REZUMAT TEZĂ DE DOCTORAT

**MIȘCĂRILE HARISMATICE ÎN CATOLICISM SI
PROTESTANTISM ȘI IMPLICAȚIILE ECLESIOLOGICE
PENTRU ÎNTREAGA BISERICĂ. PERSPECTIVĂ
MISIOLOGICĂ**

Conducător de doctorat

Pr. Prof. Univ. Dr. GHEORGHE ISTODOR

Student-doctorand

MICLE GAVRIL BENIAMIN

CONSTANȚA, 2019

CUPRINS

Introducere.

1. Actualitatea și necesitatea Temei.
2. Stadiul actual al cercetării la nivel național și internațional
3. Metode moderne de cercetare
4. Scurt cadru al lucrării

Capitolul 1 Repere ale învățăturii ortodoxe, catolice și protestante cu privire la rolul și importanța harismelor în viața omului. Perspectivă inter-confesională

- 1.1. Harismele în Teologia ortodoxă. Rolul harismelor în iconomia mântuirii.
- 1.2. Harismele în teologia Catolică. Grația ca sursă a harismelor
- 1.3. Harismele în teologia Protestantă. Harismele și Rода Sfântului Duh.
- 1.4. Învățătura despre persoana și lucrarea Duhul Sfânt din punct de vedere inter-confesional.
 - 1.4.1. Ortodoxie
 - 1.4.2. Catolicism
 - 1.4.3. Protestantism și neoprotestantism.
- 1.5. Învățătura despre „clasificarea” Harismelor
- 1.6. Ereziiile primelor veacuri paradigmă a mișcărilor harismatice moderne

Capitolul 2. Reperele istorice ale dezvoltării gândirii teologice harismatice. Perspectivă inter-confesională.

- 2.1. Fenomenul Harismatic în Biserica Catolică. Repere Fundamentale
 - 2.1.1. Filetismul și Monasticismul catolic
 - 2.1.2. Oridinele monahale și reînnoirea de tip Harismatic
 - 2.1.3. Mistica și exercițiile spirituale catolice
- 2.2. Fenomenul Harismatic în protestantism.
 - 2.2.1. Reformatorii și Harismele
 - 2.2.2. Luther, Calvin, Mișcarea Anabaptistă și putitanismul protestant
- 2.3. Pietismul Protestant
- 2.4. Trezirile protestante premergătoare mișcării fundamentalist- penticostale
- 2.5. Există fenomen harismatic în Ortodoxie?

Capitolul 3. Curente de gândire harismatică. Elemente doctrinare definitorii pentru Mișcarea harismatică

- 3.1. Teoriile începuturilor Mișcării Harismatice.
- 3.2. Harismaticii Penticostali – Apostolici și Unitarieni
- 3.3. Harismaticii Independenți
- 3.4. Harismaticii Catolici, Conciliul II Vatican.
- 3.5. Teologia Harismatică a Înpărației
- 3.6. Teologia Harismatică a Vindecării
- 3.7. Teologia Harismatică a Închinării

Capitolul 4. Evaluarea fenomenului Harismatic din perspectiva Misiunii Bisericii.

- 4.1. Implicații eclesiologice ale mișcării harismatice
- 4.2. Implicații soteriologice ale mișcării harismatice
- 4.3. Spiritul ecumenist al mișcării harismatice
- 4.4. Mișcările harismatice în spațiul românesc
- 4.5. Răspunsul teologiei răsăritene la proliferarea mișcărilor de tip harismatic

Concluzii.

Abstract. Prezenta teză de doctorat se dorește o explorare analitică, teologică și în perspectivă misionară, a mișcărilor harismatice înregistrate în atenția spațiului public la începutul secolului al XIX-lea. Este indubitabil faptul că astăzi, în logica unei societăți globale și pregnant seculare, religia nu dispare din atenția omului contemporan. În schimb se înregistrează noi forme de religiozitate și spiritualitate care scot religia din cadrul ei tradițional identitar și o relaționează cu noile trenduri socioculturale, chiar și economice. Mișcările harismatice contemporane esențializează această complexă reinterpretare a dimensiunii religioase în noi tipare pliabile mentalității omului de azi și de mâine.

Cuvinte Cheie: Harismatic, harismă, ecumenism, sincretism, ,vindecare holistică

Introducere.

Există în contemporaneitate o tendință nelegitimă, cu toate că este motivată conjunctural, de a separa cele două mari curente de gândire: vestice (occidentale) și estice răsăritene. Deși este o viziune «procustiană», ea a fost amplificată de diversele scindări din sânul Bisericii, începând cu Marea Schismă de la 1054, care a dus la prăbușirea vechiului Imperiu Bizantin și care a generat un sentiment de eclipsare a valorilor Răsăritului, continuând cu reforma protestantă, care a fost motorul unui întreg mecanism determinat pentru o serie de „schisme și scindări”, care au condus la o tipologie de gândire sincretică, păgubitoare pentru tipologia mentală a omului modern. Pe de-o parte, ipostaza răsăriteană (ortodoxă) ancorată și fidelă valorilor istorice creștine și de cealaltă parte, ipostaza apuseană fracționată de disputa catolico-protestantă, au

constrâns Biserica în a găsi o formulă care să aline conflictul conștiinței omului postmodern pierdut în sintagma „unității în diversitate”,¹ în acest sens se justifică avântul extraordinar al fenomenului harismatic, care este văzut ca un fenomen kenotic, de cunoaștere și relaționare cu Divinul. Deși valorifică aceeași tradiție istorică creștină, fiecare curent de gândire a determinat o tipologie comportamentală diferită, în faptul că: Răsăritul a ales modelul contemplativ alegând să interiorizeze, în «Taină» protejând aspectul kenotic al harismelor, Occidentul a ales exteriorizarea, amplificarea, activismul, chiar valorificarea harismelor riscând astfel, diluarea fenomenului kenotic harismatic la simpla percepție senzorială lipsită de fenomenul înălțător al trăirii vieții în comuniunea cu Dumnezeu.

Petre Țutea (1902-1991) ne prezintă drama omului autonom², a omului care „face pe deșteptul, ajungând în cele din urmă să trăiască în drama propriilor închipuiri.”³ Această tipologie de gândire constituie problematica studiului mișcărilor harismatice, paletă diversă de culori de gândire a omului harismatic, adept a adopțianismului perpetuu este în antiteză cu *potchos pneumati* (sărac cu duhul), al cărui tâlc se pare că este pierdut în mentalul modern, ori cuvintele Sfântului Isaac Sirul, care definește „trăirea cu Dumnezeu” ca o „*prăpastie de smerenie*”⁴, se aud tot mai înăbușit în zgomotul *chimvalelor zăngănitoare* ale Occidentului Harismatic.

Cercetarea fenomenului Harismatic relevă prezența și manifestarea Harismelor de-a lungul întregii existențe a Bisericii. Există o preconcepție raspândită în mentalul multor istorici moderni, care privesc fenomenul harismatic din perspectiva influențelor doctrinare proprii și astfel fenomenul harismatic nu este descris obiectiv. De partea cealaltă lipsa teologilor pentecostali sau harismatici care să realizeze o cercetare minuțioasă a determinat ca opiniile istoricilor non harismatici să prevaleze ca măsură de credință. Un aspect evidențiat al studiului de față, se constituie din observarea și analiza conflictului dintre instituțiile sacerdotale a bisericii și misticismul celor care promovau libertatea Duhului Sfânt. Perpetuarea acestui conflict de-a lungul istoriei Bisericii, fie a dus la excomunicarea unora ca eretici, fie la a considera fenomenul harismatic ca un subiect tabu, sau cel puțin ca un fenomen izolat. Fără o pretenție de tratare exhaustivă a fenomenului harismatic totuși putem afirma că el are legitimitate istorică.

¹ Vezi: Răzvan Codrescu, *Spiritul Dreptei*, Editura Cristiana, București, 2018, pp.15-17;

² Petre Țutea, „Totul despre prejudecată și inteligenței,” articol publicat în *Roza Vânturilor*, 1933, Culegere îngrijită de Mircea Eliade, Editura Cultura Națională, București, 193, pp. 222-225;

³ *Ibidem*.

⁴ Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, (trad. Pr. Dumitru Stăniloae), în Filocalia X, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, p.63;

Eddie L. Hyatt în cartea sa *2000 de ani de creștinism Harismatic*, sugerează că: „în loc să fie la marginea creștinismului ortodox, creștinismul penticostal-carismatic este principalul curent care străbate creștinismul biblic și istoric.”⁵

O întrebare care aduce lumină în cadrul scrierilor despre Mișcările harismatice este: Care este diferența între penticostali și harismatici? Cea mai importantă distincție este dată contextul istoric diferit al formării celor două mișcări. Penticostalismul își are originea în Școala Biblică Bethel condusă de Charls Parham unde avem consemnate primele evidențe ale Botezului cu Duhul Sfânt și tot aici avem formulată și prima doctrina clasică penticostală referitoare la harisma glosolaliei. Iar Începutul mișcării catolice harismatice identificat în 1960 cu primele manifestări harismatice așa cum atestă Dennis Bennet, din Van Nuys, care pretindea că „a fost botezat în Duhului Sfânt și a manifestat glosolalia formând o mișcare acceptată în bisericile tradiționale sub denumirea de „Mișcarea harismatică de înnoire catolică”.⁶

Cadrul Istoric al fenomenului Harismatic începe odată cu pogorârea Sfântului Duh peste apostoli în ziua Cinzecimii în Ierusalim, Biserica primară a fost Harismatică. Luca, descrie minuțios în Faptelor Apostolilor, abundența de fenomene harismatice care au însoțit viața și lucrarea lor. harismele au devenit parte integrantă a slujirii lor, erau obișnuite trăirii creștine. (Fapte 1:8; 10:19;13:2). Gordon D. Fee, arată că în gândirea Paulină manifestarea Duhul Sfânt era „cheia tuturor lucrurilor în viața creștină”⁷.

În secolul Post-apostolic fenomenul Harismatic este cunoscut Sfinților Părinți un exemplu în acest sens este dialogul Sfântul Iustin cu Trifon:

“Căci darurile profetice rămân cu noi și în prezent.” „Acum putem vedea printre noi femei și bărbați care au daruri ale Duhului lui Dumnezeu. Sunt mulți posedăți de demoni în toată lumea și în orașul vostru, mulți dintre bărbații creștini eliberându-i în numele lui Iisus Hristos, care a fost răstignit sub Pilat din Pont, au vindecat și vindecă, ajutându-i pe neputincioși și scoțând demonii din oameni”.⁸

Sf. Irineu vorbește despre același subiect arătând „căci sunt unii care cu siguranță scot demoni, astfel încât cei care au fost curățați de dureri rele în felul aceste adesea și cred în Hristos, și se alătură Bisericii. Alții au o cunoaștere dinainte a lucrurilor care urmează să se întâmple: ei au viziuni și rostesc cuvinte profetice. Alții încă vindecă bolnavii punându-și mâinile peste ei.”⁹ „În același fel auzim pe mulți dintre frații din Biserică, frați care au daruri

⁵ Eddie L. HYAT, *op.cit.* p.12

⁶ *Ibidem*, p. 810

⁷ Gordon FEE, *The First Epistle to the Corinthians*, Erdmans, Grand Rapids MI,1988, p.35

⁸ Sfântul IUSTIN MARTIRUL *Apologia a doua în favoarea creștinilor în Apologeți de limba Greacă*, col PSB 2, trad. și note de Pr. Prof. Dr. N. CĂCIULĂ, Ed. IBMBOR, București, 1980, p.190

⁹ SFÂNTUL IRINEU „Against Heresies” vol, 1, în *The Ante-Nicene Christian Library* rev.Alexander ROBERTS și James DONALSON, T&T Clark, Edimburgh, 1975 p.190

profetice și care prin Duhul vorbesc în alte limbi, și aduc la lumină pentru folosul tuturor lucrurile ascunse ale oamenilor, și vorbesc tainele lui Dumnezeu”.¹⁰

Tertulian în scrierile sale vorbește despre fenomenul harismatic: *Despre suflet* „Pentru că văzând că recunoaștem harismata, sau darurile, am meritat și dobândirea darului profetic.”¹¹ În *Către Scapula*, „Și Dumnezeu știe câți oameni de seamă, ca să nu mai vorbim despre oamenii de rând, au fost vindecați, eliberați de demoni sau vindecați de bolile lor.”¹² În *Despre botez*, „Nu în apă primim noi Duhul, ci în apă suntem curățați și pregătiți pentru Duhul Sfânt.” El spune de asemenea că după botez „se pun mâinile peste noi, invocând și invitând Duhul Sfânt prin binecuvântare.”¹³

Observăm că gândirea patristică îl asează pe Hristos, ca centrul Sfintei Treimi și al cosmosului întreg, este „Persoana în care Dumnezeu Se revelează și Se comunică creației printr-o explozie invariabilă de energii necreate”¹⁴. Sfântul Grigorie de Nyssa a fixat distincția, ai târziu preluată și accentuată de Dionisie Pseudo-Areopagitul iar mai târziu aproape „desvârșită” de către Sfântul Grigorie Palama, care face distincția ființei dumnezeiești (ούσια), care este incomunicabilă și inexprimabilă, și energiile divine (ἐνεργεια), adică însușirile reale, care se manifestă având o dinamică specială care ne conduce spre cunoașterea lui Dumnezeu, „fără a-I anula, totuși, impenetrabilitatea Sa după natură. Doar cel cu sufletul curat, cu o inimă sinceră, va putea să ajungă la vederea Celui nevăzut prin fire, dar văzut „prin energiile Sale, care apar oarecum împrejurul firii”¹⁵.

Contextul instituționalizării excesive a Bisericii, a dus la apariția, ereziilor care din perspectiva, Mișcărilor Harismatice, se mai numesc și „primele mișcare de reînnoire spirituală”. Și atunci ca și în contemporaneitate, Mișcărilor de reînnoire s-au format din disputele și „frământările de partide” așa cu le numește Sfântul Apostol Pavel. Observăm astfel generându-se două curente de gândire, pe de-o parte ce care doreau instituționalizarea Bisericii accetunând autoritatea sacerdotală, și structura Bisericii, iar de cealaltă parte cei care au accentuat libertatea darurilor spirituale, tensiunea dintre cele doua părți s-a manifestat în acuze reciproce și mai ales prin nerecunoașterea reciproca, liderii bisericii erau acuzati ca ocupă aceste funcții fără a fi

¹⁰ *Ibidem*, p.92

¹¹ SFÂNTUL TERTULEAN, „Despre Suflet”, în *Apologeti de limba Latină*, col. PSB 3, trad. Pr. Nicolae CHIȚESCU, Eliodor CONSTANTINESCU, Paul PAPADOPOUL, note și indici, Nicolae CHIȚESCU, Ed. IBMBOR. București, 1980, p.270

¹² Idem, „Către Scapula”, în *Tratate dogmatice și apologetice*, ediție bilingvă, trad. și note de Dionisie Pârvișescu, ed. Polirom, Iași, 2007, p.219

¹³ Idem, „On Baptis”, vol.3, The Ante-Nicene Christian Library, p.672

¹⁴ Sfântul Grigorie de Nyssa, Tâlcuire amănunțită la Cântarea Cântărilor, Omilia XV, PSB29, Ed.IBMBOR, București, 1982, p. 320.

¹⁵ D.Stelian-Alin, Sfântul Grigorie al Nyssei –teologul contemplativ al Capadociei, în *Altarul Banatului*, nr. 7-8/2014, p. 91

însoțiți de daruri, iar de cealaltă parte apare acuzarea de erezie, problema aceasta a capatat valențe solide odată cu apariția montanismului mai ales în ceea ce privește Harisma profetică.¹⁶

În contextul instituționalizării, amenințarea montanismului față de autoritatea ecleziastică a împins Biserica în a consolida autoritatea episcopului, și implicit la accelerarea procesului de instituționalizare.

Sfântul Ciprian accentuează că „Bisericele secolului I erau conduse de prezbiteri numiți și episcopi sau priveghetori.”¹⁷ Nevoia de protecție împotriva ereziilor din interior cât și din exterior a determinat Biserica ca în aceasta perioada să deosebească între adevăr și erezie, astfel episcopii încep să fie priviți ca *successori ai apostolilor*, unici posesori ai **harisma veritus**.

Orientarea exarcebat instituțională a provocat o falie în interiorul Bisericii între clerici și laici accentuată de presiunea ereziilor de tip Gnostic, harismele au fost tot mai puțin prezente în viața bisericii, elementul cultic de tip liturgic a fost tot mai pronunțat astfel cadrul de manifestare a fenomenului Harismatic a fost restrâns, tot mai mult, ducând la apariția Monasticismului¹⁸, care este considerat cel de-al doilea fenomen de reînnoire a Bisericii.¹⁹ În acest context, monahismul rămâne singurul gardian veritabil al idealului și practicii misiunilor. Această mișcare se emancipează și crește foarte mult numeric în secolul patru astfel prin activitatea misionară va conduce la dispariția totală a păgânismului în zonele rurale ale lumii greco-romane..²⁰

Noul cadru în care fenomenul harismatic este practicat a dus la o schimbare de paradigmă, și anume dacă până acum harismele manifestate în cotidianul creștinului ele se identificau prin viața sfinților care se separau de cotidian tocmai ca prin aceasta separare să fie trezită și luminată mintea credinciosului dornic de experimentarea harului mângâietor al Sfântului Duh. Sfântul Antonie (251-356 d.Hr.) este considerat fondatorul Monasticismului iar Sfântul, Atanasie cel Mare în lucrarea sa *Viața cuviosului și părintelui nostru Antonie*, ne arată

¹⁶ EUSEBIU, *Istoria Bisericii...*, p.222. Eusebiu păstrează scrisoarea lui Apollonius, care îi acuza pe Montaniști, dar el recunoaște harismele și se referă în special la darul profeției despre care spune că a trebuit să fie în toată biserica până va reveni Mesia, aceasta denota că conflictul cu montaniștii era de ordin social și nu de ordin Doctrinar.

¹⁷ SFÂNTUL CIPRIAN, scrisoare vol 51 din *Părinții Bisericii*, p.103, Evidențiază rolul episcopului în încercarea de a preveni schismele din interiorul bisericii făcând o paralela între autoritatea preoțească veche testamentară și autoritatea episcopului. Apare astfel oficiul de episcop bazat pe textele din Levitic, ca premiza pentru autoritatea celor care au taina Mirungerii prin hirotonie și sunt singuri purtători ai harisma veritus.

¹⁸ Monasticii erau credincioși devotați care trăiau vieți ascetice în efortul de a experimenta puterea lui Dumnezeu într-o manieră foarte personală. Etapa inițială a mișcării a fost individualistă fiind reprezentată de acești asceți care trăiau ca pustnici. În jurul anului 320 d.Hr., ei au început să se adune în comunități care aveau un stil de viață total autonomă. În timpul Evului Mediu (600-1517 d.Hr.), aceste comunități sau *mănăstiri*, cum erau numite, au devenit centre de învățare și călugării slujeau ca îngrijitori ai cărților și manuscriselor. Într-un devotament total față de Dumnezeu, se dedicau studiului, rugăciunii și meditării. Într-adevăr, ei se dovedeau a fi lumini strălucitoare în această perioadă de pronunțată decadență socială cunoscută ca Evul Întunecat (aproximativ între anii 500-1300).

¹⁹ Cardinal Leon Joshep SUENES *A New Pentecost*, Ed. Seabury, New York, 1975, p. 38

²⁰ Istoria primelor trei secole de creștinism diferă profund de aceea a începuturilor altor religii mari. El a început ezitant, amenințat, greoi, creștinismul a fost obligat să înceapă în clandestinitate, frânat în expansiunea sa de toate autoritățile, condamnat să cerceteze cu atenție înainte de a avea scrierile Sfinților (Encyclopedie de la Pleiade, „Histoire des religions”, vol. II, Editions Gallimard 1972, p. 186)

că lucrarea Harismelor nu a încetat ci este prezentă în viața sfântului, astfel el ne spune. „Rugăciunile lui aduceau vindecare bolnavilor și eliberare celor posedați de demoni. Intr-o o anumită ocazie când s-au adunat mai mulți oameni la intrarea peșterii lui Anton așteptând ca el să se roage. Anton a ieșit și prin el Domnul a vindecat durerile trupesti ale multora dintre cei prezenți, și I-a curățit pe alții de duhuri rele.”²¹

Cadrul fenomenului harismatic, capătă o altă turnură odată cu confruntările schismatice fiecare fracțiune încercând să dovedească ca este deținătoarea *Harisma Veritus* astfel în noua paradigmă avem de a face cu fenomene „deosebite” cum sunt stigmatetele, fenomene de plâns, râset sau tremurat. Descriptiv pentru a descrie aceasta perioada a extremelor este celebrul dialog dintre Toma D’Aquino și Papa Inocentiu al IV-lea „Vezi bine că Biserica nu mai este într-o perioadă în care să poată spune argint și aur nu am. Este adevărat, dar nici nu-i poate spune slăbănogului Scoală-te și umblă.”²²

În contextul în care Harismele mai erau întâlnite doar acolo unde găseau loc, în interiorul Monasticimului se dezvoltă misticismul ca o forma de protecție și verificare a influentelor si derapajelor eretice. Foarte curând mistica va deveni etalon, norma de credință si viețuire în spațiul monahal.

Sfântul Dionysius Areopagitul afirma descriind într-un mod deosebit timpul în care traia și starea de letargie spirituală în care se găsea Biserica.

„Sfatul meu este ca în exercițiul sincer de contemplare mistică, să ignorați simțurile și activitățile intelectului și tot ce simțurile și intelectul pot percepe. Punând deoparte înțelegerea voastră, străduiți-vă cât mai mult să ajungeți la o unitate cu Cel pe care nici o ființă, nici o înțelegere nu-L poate cuprinde. Astfel veți fi conduși înspre Raza acelui Întineric divin care întrece toată existența. ”²³

Astfel misticismul răsăritean continuator a dreptei credințe devine etalonul de verificare a fenomenelor de tip Harismatic, în fata asaltului influentelor teologilor raționaliști occidentali, aspect pe care îl vom accentua în ultimul capitol al lucrării ca răspuns, la obiectivul principal de a găsi acele elemente prin care sa putem face o evaluare obiectiva a acțiunilor de tip Harismatic.

Dumnezeirea Sfântului Duh a fost mărturisită și recunoscută dintotdeauna în cadrul Teologiei Răsăritene. Totuși, în istoria Bisericii, au existat și contestări și denaturări ale învățaturii despre Duhul Sfânt. Erezia principală ce contestă dumnezeirea Sfântului Duh este, cu

²¹ SFÂNTUL. ATANASIE CEL MARE „Viata cuviosului părintelui nostru Antonie”, partea a II-a, col. PSB 16, trad. și note, Pr. Dumitru STĂNILOAIE , ed. IBMBOR, București, 1988,p.201

²² Adam KLARKE, *The New Testament of Our Lord And Savior Jesus Christ* , With a Commentary and Critical Nootes, Nelson and Philipe, New York, p. 705

²³ SFÂNTUL DIOYISIUE AREOPITUL, „Despre Teologia mistică”, în vol. *Opere complete și Scoliiile Sfântului Maxim Mărturisorul*, Ed. Pleiada, București, 1996, p.248

siguranță, cea subordonaționistă, iar exponentul principal al acesteia a fost Macedonia. Consecințele respingerii dumnezeirii Duhului sunt dramatice, atât pe plan trinitar, cât și în plan iconomic. În plan trinitar, contestarea dumnezeirii Duhului Sfânt înseamnă dizolvarea Sfintei Treimi; în plan iconomic, aceeași contestare face imposibilă mântuirea omului deoarece se înlătură sursa și cauza întregii opere de sfințire și transfigurare a omului. În ciuda tuturor frământărilor și divagațiilor Teologia Răsăriteană după cum vom vedea, a rămas fidelă Revelației dumnezeiești, și îl „mărturisește pe Duhul Sfânt ca „Domnul de viață făcătorul”, ca Dumnezeu adevărat ce purcede de la Tatăl și este trimis în lume la Cincizecime de Fiul și care în Vechiul Legământ a grăit prin prooroci. Avem, așadar, o proprietate (purcederea) și un predicat (trimiterea în lume) care sunt fundamentale pentru înțelegerea și propovăduirea dumnezeirii Sfântului Duh.”²⁴

Teologia este o „harismă” a Duhului Sfânt, un dar al lui Dumnezeu, cunoașterea duhovnicească a realităților Dumnezeiești și prezentarea lor în cuvânt de înțelepciune prin care teologul descoperă noi semnificații duhovnicești ale Cuvântului lui Dumnezeu. „Prin însăși natura ei, teologia trebuie să fie mereu adaptată la nevoile Bisericii și ale societății: chiar dacă trăgându-și seva din Sfânta Scriptură și din gândirea Sfinților Părinți, ea trebuie să fie ancorată în realitățile fiecărei epoci istorice. Astfel, deși rămân neîncetate aceleași temele mari ale teologiei, se cuvine a fi actualizate și valorificate, adaptate la noile realități ale societății, în caz contrar rămânând simple teorii fără relevanță existențială.”²⁵ Plecând de la pasajul biblic din Corinteni: „Darurile sunt felurite, dar același Duh” (1 Cor. 12,4) care arată că: „Manifestările Dumnezeieștilor daruri s-au vădit, fiind oarte felurite, cu precădere în vremea primilor creștini”.²⁶ După cum spune Mântuitorul: „cei ce cred aceste semne vor vedea, în Numele Meu demoni vor alunga, vor vorbi în limbi noi, vor alunga șerpi și de vor bea ceva otrăvitor, nu vor fi vătămați, iar cei bolnavi, asupra cărora își vor pune ei mâinile, se vor tămădui” (Marcu 16,17-18).

O coordonată definitorie a cadrului de desfășurare a misiunii creștine actuale este «pluralismul religios», consecință a globalizării. Desființarea granițelor, dizolvarea sentimentelor naționale și primatul forței economice federative au grăbit afirmarea unei palete largi de religii, confesiuni și culte, multe dintre ele pătrunzând în forță în spații unde nu aveau nicio

²⁴ Pr. Prof. Univ. Dr. Istodor Gheorghe „Dumnezeirea Duhului Sfânt între mărturisire și contestare. Perspective inter-confesionale” în *Credință și mărturisire-istorie și actualitate*, Nr. 4-6 Noiembrie, 2010, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca, 2012, pp.285-308

²⁵ *Ibidem.*

²⁶ Pateric, *Darurile Sfântului Duh*, traducere și note din limba greacă de Drd. Cristina Băcanu, Ed. Sofia, București, 2003, p.3

reprezentativitate până mai ieri. Putem afirma că, „în afara statelor musulmane fundamentaliste, în toată lumea se acceptă pluralismul religios ca o stare de fapt.”²⁷

Haosul doctrinar este o altă latură definitorie postmodernismului învățătura tradițională se relativizează, sunt negate doctrine universale valabile, sunt contestate paradigmele unice și valorile religioase absolute. Astfel se distruge, practic, încrederea în structura ecclesială centralizată, fiind mult mai bine primite fracțiunile centrifuge. Este promovată, fără rezerve mișcarea feministă. Se vorbește, tot mai confuz, de un ecumenism similar întru totul cu sincretismul. „În sincretism, presupunerea este aceea că fiecare religie are ceva pozitiv cu care să contribuie și se aduc variatele contribuții ajungându-se la o totalitate, la un întreg, oferindu-se în fapt o nouă religie”²⁸

Proliferarea mișcărilor harismatice în ultimul secol, de la întâlnirile de pe *Azusa Street*²⁹ care sunt considerate ca începuturile penticostalismului, până la mișcarea de reînnoire carolică, se pliază perfect, în mentalul omului postmodernist.

Pr. Prof. Dr. Istodor Gheorghe surprinde elocvent în prefața studiului asupra fenomenului sectar „creștin” necesitatea ca:

„Biserica să dea un răspuns bazat pe rugăciunea Mântuitorului care s-a rugat pentru unitatea de credință (în primul rând credința fundamentală în Sfânta Treime care implicit conține credința în Mântuitorul Iisus Hristos)”³⁰ Fenomenul sectar este descris ca fiind unul parazitar, însoțește viața religioasă a Bisericii, o imită, o condamnă, speculează nemulțumirile unora sau vulnerabilitățile altora și construiește în mod paralel o **revelație**, istorie sau doctrină în conformitate cu specificul propriu”.³¹

Dacă trezirea penticostală în general a fost privită cu reticență, Dr Cecil Robeck descrie fenomenul *Azusa Street*, ca având patru valori fundamentale: „mișcare socială de emancipare și promovare a drepturilor omului, viziune clară și concretă (declarată de credința lui Seymour), care afirmă această poziție: „noi stăm și luptăm pentru credința ce a fost dată sfinților.”³² Biserica este expresia Cinzecimiei, în care se manifestă puterea Duhului Sfânt, egalitatea tuturor în Hristos indiferent de etnie, culoare sau sex.”³³ Trezirea penticostală nu a fost acceptată nici de bisericile tradiționale, nici de cele protestante datorită elementului segregaționist al vremii, cât și datorită prezenței harismelor de necontestat.

²⁷Pr. Prof. Univ. Dr. Mihai Himcinschi, *Misiune și mărturie. Aspecte misionare în societatea actuală*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2008, p. 46

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Pentru o mai bună înțelegere vezi Cecil M Robeck Jr., *The Azusa Street, Mission and Revival The Birth of the Global Pentecostal Movement*, Nashville, 2006. P.8

³⁰ Pr. Prof. Univ. Dr. Istodor Gheorghe, *Fenomenul sectar creștin*, Ed. Domino, 2009, pp.5-6,

³¹ *Ibidem*.

³² Dr. Cecil M Robek Jr, *op.cit.* p.9,

³³ *Ibidem*.

Mișcările de reînnoire catolice pe de altă parte, deși se înscriu perfect în familia mișcărilor harismatice,³⁴ totuși ele au particularitatea fenomenelor sectare așa cum au fost definite de Pr. Prof. Istodor Gheorghe. „RCR au aparut parazitar bisericilor tradiționale, dar au confiscat și fenomenul harismatic pentecostal, constituindu-se în ceea ce Papa Francisc numea noul imperiu *Ad maiorem Dei Gloria* citând din declarație congregației generale iezuite din 1966.”³⁵

Tratarea fenomenului harismatic din perspectivă misiologică presupune să definim „misiunea,” în contextul lumii de azi, misiunea Bisericii are o gamă diversă de conotații³⁶ și însuși termenul de „misiune” este asociat cu cel de apostolat, de evanghelizare, de mărturie sau slujire, în spiritul ecumenist, și al dialogului inter-teologic și chiar inter-religios și se fundamentează pe cele cinci elemente constitutive ale comunității creștine primare: adorarea lui Dumnezeu, comuniunea, învățătura, slujirea și mărturia (FA 2, 42; 4, 33-35; 6, 1) Misiunea (de la cuvântul latinesc *missio-onis*, ce derivă din verbul *mitto*, ere, *missus*, sum, a – a trimite căruia îi corespunde în grecește *αποστολη*, ce derivă de la *αποστέλλω*) implică o diversitate de lucrări ale Bisericii, atât în interiorul cât și în exteriorul ei. Cum spuneam, vocația misionară și esența creștinismului trebuie căutată în Persoana Domnului Iisus Hristos pe care e întemeiată Biserica și a cărei Revelație constituie un Adevăr cu caracter dumnezeiesc³⁷.

De aceea trebuie să amintesc cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos: „Cine nu este cu Mine, este împotriva Mea, și cine nu strânge cu Mine, risipește” (Matei 12, 30). De asemenea, Sfântul Apostol Pavel, în (1 Tesaloniceni 5,21-22) “Toate să le încercați; ține-ți ce este bine; Feriți-vă de orice înfățișare a răului”, și Sfântul Apostol Ioan, în (1 Ioan 4:1-2) “Iubiților, nu dați crezare oricărui duh, ci cercăți duhurile dacă sunt de la Dumnezeu, fiindcă mulți prooroci mincinoși au ieșit în lume. În aceasta să cunoașteți duhul lui Dumnezeu: orice duh care mărturisește că Iisus Hristos a venit în trup, este de la Dumnezeu.”, Aceste pasaje ne îndeamnă la cultivarea discernământului spiritual legat de toate aspectele vieții. Care din tipurile de

^{34 34} William Bangert, *Istoria Iezuiților*, Trad. de Marius Taloș, Ed. ARS Longa, Cluj Napoca, 2001 p,708,

³⁵ Pr. Prof. Univ. Dr. Istodor Gheorghe, *Fenomenul sectar creștin...*, p.14

³⁶ Martin Goodman a deosebit patru folosiri diferite ale cuvântului „misiune” în activitatea științifică a Istoriei Religiiilor, și ca urmare, patru diferite înțelegeri a ceea ce a fost etichetat ca „misiune creștină”: misiunea informativă – misionarii de acest tip simțeau că ei au un mesaj general pe care ei doreau să-l împărtășească celorlalți; misiunea educațională – anumiți misionari au căutat să schimbe pe primitorii mesajului lor făcându-i mai morali sau mai bătaioși, astfel de misiune distingându-se puțin de dorința de a câștiga convertiți, primii monahi, fără a ține seama de motivația cu care au început acțiunea lor, au exercitat acest tip de misiune; misiunea apologetică – anumiți misionari au cerut recunoașterea de către alți a puterilor unei anumite divinități, fără să aștepte de la ascultătorii lor să-i acorde adorare, scopul ei era să protejeze cultul și credințele misionarilor, în mod vădit primii apologeți creștini aparțineau acestui tip de misiune; misiunea universală prozelitizatoare a timpurilor moderne – originile acestui tip de misiune pot fi trasate până la Sf. Ap. Pavel. (Martin Goodman, *Mission and Conversion. Proselytism in the Religious History of the Roman Empire*, Oxford, Clarendon Press, 1994, p. 3-4)

³⁷ Jean Zizioulas, *Metropolite de Pergam, L'Eucharistie, l'Eveque et L'Eglise Durant les trois premiers siecles*, traduit du grec par Jean Louis Palierne, Desclee de Brower, Paris, 1994, p25, apud. Gh. Petraru, op cit, p 32.

mișcări harismatice sunt periculoase?, Cum sunt afectate, din punct de vedere spiritual, persoanele care aderă la aceste mișcări?, Care sunt criteriile obiective, inspirate din textele Scripturistice și Patristice, care ar putea face posibilă o evaluare, din perspectivă misionară, a fenomenului harismatic?, Care sunt efectele secundare/negative care se vor resfrânge asupra Bisericii? La toate aceste întrebări voi încerca să răspund, printr-o evaluare obiectivă, din perspectivă misionară, a întregii “pleiade” de mișcări harismatice. Pe acest teren și-au clădit condițiile de aderare, noile mișcări pseudo-religioase, în speță cele cu elemente taumaturgice, venind în „ajutorul” omului postmodern secularizat, întrucât noile „oferte” nu îl constrâng pe noul aderent în mod necesar să creadă în existența unui Dumnezeu personal, deoarece chiar el «aderentul» se poate substitui lui Dumnezeu, ajungând să își fie autorul propriei sale eliberări sau „mântuirii”³⁸.

Am propus tratarea Fenomenul Harismatic din perspectiva misiunii Bisericii, dar și din perspectiva istoriei Bisericii, Această experiență este una istorică, cu o desfășurare cronologică, și ține de realitatea omului, în plan individual, și de contextul societății, în plan general. Viața bisericească, indiferent de timp și spațiu, reprezintă un aspect al acestei experiențe. Orice eveniment bisericesc este un mod al exprimării relației istorice dintre om și Dumnezeu. Din aceste considerente, istoria capătă alte dimensiuni în joncțiune cu teologia: de la simple evenimente în curgere temporală, istoria devine un timp deschis spre veșnicia lui Dumnezeu. Teologia, departe de a fi o simplă raționalitate teoretică ce problematizează existența lui Dumnezeu, a Revelației și a credinței, este un mod al transpunerii umanului în experiența Divinului, intersecția teologiei cu misiunea, nu este altceva decât păstrarea nealterată a experienței divinului.

În încercarea de a limita vastul subiect al mișcărilor Harismatice, am considerat oportună evaluarea miscarii harismatice pe coordonatele propuse de marele Mircea Eliade, care propune evaluarea fenomenului comparativ–tipologic pe cele trei coordonate: „istorică, fenomenologică și hermeneutică”³⁹.

Împărțirea cercetării mele pe cele trei direcții de studiu, stă la baza structurii cuprinsului conferind evaluarea Miscarile Harismatice nu doar din punct de vedere istoric ci și o abordare a fenomenului Harismatic ca «fenomen religios». Structura *simbolismului* Harismatic devine coordonata de interpretare și semnificație în termenii cărora este perceput. Structurile paradigmaticale ale acestui simbolism sunt impropriate hermeneutic fie ca mit, rit sau obicei, cuantificat diferit în funcție de percepția subiectivă a receptorului care poate fi un individ, sau un conglomerat bine definit și structurat.

³⁸ Pr. Prof. Univ. Dr. Nicolae Achimescu, *Noile mișcări religioase*, ed. a II-a, Cluj-Napoca, 2004, pp. 8-9.

³⁹ Douglas Allan , *Eliade,s Hermeneutics and Reception of the History of Religion*, Terbuont, Brepuls, 2004, p.245

Astfel prima parte a lucrării (capitolele 1 și 2) le-am dedicat studiului istoric a fenomenului Harismatic, în încercarea de a identifica diferitele curente de gândire care stau la originea fenomenului Harismatic actual.

În a doua parte a lucrării (capitolele 3) am analizat fenomenul harismatic din perspectiva sibolismului său și a dezvoltării sale cantitative, urmărind în vastul colorit de teologumene harismatice, sinteza și identificarea principalelor doctrine.

Ultima parte a lucrării (capitolul 4) am dedicat-o analizei obiective din perspectiva misologică a fenomenului harismatic cât și implicațiile ecclesiologice asupra întregii biserici.

Fenomenul Harismatic este un subiect tratat intens în literatura de specialitate mai ales sub aspect doctrinar dar și din perspectiva expansiunii misionare și a învățăturii despre botezul cu Duhul Sfânt și a Harismelor. Este un fenomen care încă suscită mult interes în rândul teologilor contemporani cu toate că fenomenul cuprinde aproape un secol. Teologi ca Jack W Hayford își intitulează demersul științific „Secolul Carismatic”- impactul continuu al treziri de pe Azusa Street.⁴⁰

Studiile sociologice arată că mișcările Harismatice s-au extins rapid la nivel global în secolul al XX-lea, devansând orice altă mișcare religioasă. Se estimează că aproape 500 de milioane de creștini au îmbrățișat una dintre mișcările Harismatice, ceea ce înseamnă că în secolul trecut un sfert din populația creștină făcea parte din aceste mișcări⁴¹.

Luând în considerare valul de răspândire a harismaticilor și în țările fost-comuniste, după anii 90, numărul actual, la aproape un secol de la nașterea comunităților harismatice, este și mai mare. Mulți dintre teologii străini atrag atenția asupra modului în care schimbările aduse de Mișcările harismatice, afectează relațiile inter-creștine și inter-religioase, la nivel mondial. Se vorbește chiar despre un viitor al creștinismului marcat de „Fenomenul Harismatic”. Avântul, interacțiunea și imixiunea fenomenului harismatic tot mai mult în rândul creștinismului clasic, care pe de-o parte a dus la revitalizarea din interior a bisericii protestante și catolice dar și la dispute și scindare în rândul Ortodoxiei. Misticismul și sentimentalismul de tip Harismatic, pot părea atractive pentru credinciosul contemporan, cu efect efervescent de revitalizare, dar exista pericolul reducerii valorilor și principiilor dogmatice doar la o experiență senzorială.

Sfântul Maxim Mărturisitorul tâlcuind cuvintele Psalmistului „Adâncul cheamă adâncul, întru glasul căderii de apă, arată că mintea omului poate fi adânc nu prin sine ci prin

⁴⁰ Pentru o lămurire mai detaliată a ceea ce mișcarea harismatică înseamnă în secol actual vezi Jack W Hayford and S David More, *The Carismatic Century*, Waner Fait, New York, și Winston Saynan *The Century of the Holy Spirit 100 year of Penticostalism*, Ednelson, Nesvil, 2001;

⁴¹ David B. Barrett, et alii, *Missiometrics 2008: Reality Checks for Christian World Communions*, International Bulletin of Missionary Research, 31:1, (Ianuarie 2008), p. 30.

faptul că este locul Adâncului Divin.”⁴² Acest «adânc» este explicat de lideri Harismatici ca loc al manifestării harismelor prin naștere din nou și prin botezul cu Duhul Sfânt.⁴³ Tocmai din aceste motive am ales să abordez tema din perspectiva misiunii Bisericii pentru a nu cădea în capcana cesaționistă⁴⁴, dar nici în accentuarea exagerată a manifestărilor de tip mistic senzorial harismatic. Gheorghe Remete definește corect harismele ca „fiind daruri excepționale care întăresc Biserica într-o măsură cu totul deosebită, dacă posesorii darurilor sunt membri adevărați, vii ai Bisericii”.⁴⁵

Concluzii:

Cercetarea fenomenului Harismatic relevă prezența și manifestarea Harismelor de-a lungul întregii existențe a bisericii, Există o preconcepție răspândită în mentalul multor istorici moderni, care privesc fenomenul din perspectiva influențelor doctrinare proprii și astfel fenomenul harismatic nu este descris obiectiv, de partea cealaltă lipsa teologilor penticostali sau harismatici care să realizeze o cercetare minuțioasă a determinat ca opiniile istoricilor non harismatici să prevaleze ca măsură de credință. Un aspect evidențiat al studiului de față constituie observarea conflictului dintre instituțiile sacerdotale ale Bisericii și miticismul celor care promovau libertatea Duhului Sfânt. Perpetuarea acestui conflict de-a lungul istoriei Bisericii, fie a dus la excomunicarea unora ca eretici, fie la a considera fenomenul harismatic ca un subiect tabu, sau cel puțin ca un fenomen izolat. Istoria se conturează așadar ca o succesiune de evenimente a Bisericii ordonate și progresive în diferite etape ale iconomiei Duhului Sfânt. Această viziune unitară a istoriei se reflectă în lectura unitară a Sfintei Scripturi. Afirmarea canonului Sfintei Scripturi, ne oferă garanția înțelegerii deplină a lui Hristos, care nu ar fost posibilă dacă nu ar fi fost explicată conform Scripturii revelate de Duhul Sfânt. „Duhul Sfânt este deci garantul unității istoriei mântuirii ca și al înregistrării sale în Scriptură. De la creație la escatologie ca și de la eveniment la cuvânt, totul se împlinește sub suflarea Duhului, „regizor” înțelept și puternic, invizibil și prezent.”⁴⁶

Atât în perioada Apostolilor cât a Părinților Bisericii, chiar Înainte încă de a fi definită în mod solemn la Constantinopol (381), credința în Duhul Sfânt era o realitate trăită în experiența

⁴² Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, traducere de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Ed. IBMBOR., București, 2006. Mintea este prezentată de sfântul Părinte ca loc al cunoașterii divine prin revelație nu prin experiențe senzoriale.;

⁴³ Pentru o înțelegere detaliată vezi cartea autorului american Bill Jonson *When Heaven Invades Earth –The Supranatural Power of a Transform Mind*, În concepția autorului mintea este locul în care se produce revelația în urma unor experiențe psihosomatice estaticе, care fac posibilă manifestarea ulterioară a harismelor, independent de voință și rațiune.;

⁴⁴ *Cesaționismul* este teoria că darurile miraculoase ale Duhului Sfânt, adică profeția, darul minunilor, darul vindecării și cel al limbilor, au încetat de la data când s-a terminat scrierea Noului Testament. Cuvântul „cesaționism” vine din limba engleză, unde to cessate înseamnă ”a înceta”.

⁴⁵ Pr. Lect. Univ. Gheorghe Remete, *Teologia Dogmatica*, Ed. Episcopiei Ortodoxe Alba, Iulia 1997, p. 262;

⁴⁶ Pr.Prof. Univ. Dr. Istodor Gheorghe *Dumnezeirea Duhului Sfânt*...,p.3

Bisericii, se constituia o certitudine universal mărturisită și celebrată. Pentru generații întregi de catehumeni intrarea în comunitatea creștină se făcea prin mărturisirea solemnă a formulei de bază a Crezului și prin botezul „în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt”. Să se vadă formula tripartită baptismală din *Didahie* (7, 1-3, chiar dacă puțin mai departe se conservă expresia „botezați în numele Domnului” 9, 5). Să se vadă formula jurământului la Clement Romanul („Așa cum Dumnezeu trăiește iar Domnul Iisus Hristos trăiește și Duhul este sfânt” 58, 2) ca și, de asemenea, întrebarea: „Nu avem oare un singur Dumnezeu, un singur Hristos și un singur Duh de har revărsat asupra noastră?” (46, 6). Să se vadă și Sfântul Ignatie al Antiohiei⁴⁷ și *Martiriul lui Policarp*⁴⁸. Începând cu Sfântul Iustin⁴⁹ se folosește exclusiv formula baptismală trinitară. Acest lucru este și mai semnificativ dacă ne gândim că, în timp ce pentru primii doi termeni ai formulei cei botezați ar fi putut expune destul de bine conținutul catehezei primite, dar pentru învățătura despre Duhul Sfânt mulți nu erau în măsură să ofere un răspuns coerent. Totuși, tezaurul credinței s-a menținut nealterat fără a lăsa să cadă articolul despre Duhul Sfânt, care, deși era mai obscur, era considerat element intangibil al învățăturii primite⁵⁰. Considerarea evenimentului-Hristos ca punct culminant al istoriei mântuirii, considerare ce face parte din nucleul care stă la baza kerygmei neo-testamentare, este reluată și expusă de către Sfinții Părinți mai ales în dezbaterile anti-iudaice și în polemica anti-gnostică. În această perspectivă, se continuă recitirea, începută deja de Noul Testament, a întregii istorii vetero-testamentare, văzute ca marea „profeție” a acelui Duh care anticipa și pregătea prin intervențiile sale mântuitoare, mai ales prin prooroci, - misiunea istorică a lui Hristos⁵¹. „afirmația că Duhul nu este numai un dar al harului divin, ci este de asemenea împreună cu Tatăl și cu Fiul - Dătătorul divin și personal al vieții și sfințirii - a fost făcută îndeosebi spre sfârșitul disputelor ariene ale secolului al IV-lea”⁵², în scrierile unor Părinți ai Bisericii, precum Atanasie cel Mare, Grigorie de Nazians, Vasile cel Mare, Didim cel Orb și la Sinodul II ecumenic din anul 381⁵³. „după Cincizecime relația cu

⁴⁷ Sf. Ignatie de Antiohia, Epistula ad Magnes 13, 1-2; Pr. Prof. Dr. Ștefan Buchiu; Pr. Asist. Dr. Sorin Șelaru, *Dumnezeu-Tatăl și viața Preasfintei Treimi*, Editura Trinitas, București, 2010, p. 312

⁴⁸ Sf. Policarp din Smirna, *Martyrium Polycarpi*, 14, 2; Pr. Prof. Dr. Ștefan Buchiu; Pr. Asist. Dr. Sorin Șelaru, op.cit., p. 312

⁴⁹ Sf. Iustin, *Apologiae*, 1,61,2; Pr. Prof. Dr. Ștefan Buchiu; Pr. Asist. Dr. Sorin Șelaru, op.cit., p. 312

⁵⁰ Cf. F. Bolgiani, *La theologie de l'Esprit Saint. De la fin de I siecle apres Jesus Christ au Concile de Constantinople*, în., *Dieu revele dans l'Esprit*, (QF9), Paris, 1979, p. 39; Pr. Prof. Dr. Ștefan Buchiu; Pr. Asist. Dr. Sorin Șelaru, op.cit., p. 313

⁵¹ Pentru rolul „profetic” al Duhului care i-a inspirat pe prooroci și continuă să vorbească în Biserică, cf. Clement Romanul care atribuie Duhului inspirația Scripturilor (45, 2), propovăduirea profeților (8, 1), curajul apostolilor (42, 2-3); Iustin: „Duhul Sfânt a prezis prin profeți întreaga istorie a lui Iisus” (Apoi. 1, 61, 3; cf. și Dial. 7, 1-2); Atenagora are o noțiune foarte rigidă a inspirației, care ar implica o suspendare a conștiinței raționale: „Duhul Sfânt a pus în mișcare buzele profeților ca pe niște instrumente... Duhul se servea de ei ca flautistul care suflă în flaut” (Suppl. 9,1); Pr. Prof. Dr. Ștefan Buchiu; Pr. Asist. Dr. Sorin Șelaru, op.cit., p. 313

⁵² John Meyendorff, *The Catholicity and the Church*, St. Vladimir's Press, New-York, 1983, p. 16; Pr. Dr. Gheorghe Petrar, *Secte neoprotestante și noi mișcări religioase în România*, p. 179

⁵³ 1600 de ani de la Sinodul II Ecumenic, „Ortodoxia”, XXXIII (1981), nr. 3; Pr. Dr. Gheorghe Petrar, *Secte neoprotestante și noi mișcări religioase în România*, p. 179

Hristos nu se efectuează decât prin Duhul Sfânt"⁵⁴. Duhul personalizează lucrarea lui Hristos, circumscrisă obiectiv, temporal și spațial, în istoria mântuirii, pentru fiecare om doritor și însetat de adevărul adevărilor, unirea iubitoare și plină de bucuria transfigurării cu și prin Dumnezeu, și o universalizează în perspectiva temporalității eclesiale, intervalul dintre întrupare și Parusie. Duhul este însă nedespărțit de Hristos și „restituie lumii prezența interiorizată a lui Hristos și revelează acum nu înaintea ci înăuntrul ucenicilor"⁵⁵, aceasta începând de la Apostoli și apoi în toată istoria umană, când cei care se împărtășesc de comuniunea harului treimic experiază „intimitatea iubirii Infinite a lui Dumnezeu"⁵⁶, iubire ce „iradiază asupra noastră paradoxal și inefabil prin persoana Sfântului Duh în Biserică - Trupul lui Hristos care prin aceasta este și „templul și locul sălășuirii Duhului"⁵⁷. După Sf. Irineu, „unde este Biserica acolo este și Duhul și unde este Duhul acolo este și Biserica"⁵⁸.

Duhul Sfânt este Persoană și este principiul distincției și al diferențierii personale a fiecărui membru al Bisericii, comuniunea de persoane, unde ascensiunea spirituală a participării la dumnezeiasca fire oferă paradoxal identitatea personală întru bogăția harismelor, daruri ale Duhului⁵⁹. Cu toată această claritate pnevmatologică a teologiei Rasăritene, teologia Apuseană este tributară gândirii augustinene și cugetării esențialiste, substanțiale despre Dumnezeu, în detrimentul celei personaliste specifice Răsăritului, a înțeles greșit persoana și rolul Sfântului Duh. Această gândire își manifestă consecințele până astăzi în plan teologic și spiritual.

Contextul instituționalizării excesive a Bisericii, a dus la apariția, ereziilor primelor viacuri, care pentru Mișcările Harismatice, sunt modele constituindu-se în *primele mișcări de reînnoire spirituală*. și atunci ca și în contemporaneitate, mișcările de reînnoire s-au produs din disputele și *frământările de partide* așa cu le numește Sfântul Apostol Pavel. Vedem în fenomenul harismatic generându-se două curente de gândire, pe de-o parte ce care doreau instiutuționalizarea Bisericii aceetuînd autoritatea sacerdotală, structura Bisericii , iar de cealaltă parte cei care au accentuat libertatea darurilor spirituale, tensiunea dintre cele doua partii s-a manifestat în acuze reciproce si mai ales prin nerecunoasterea reciprocă. Lederii bisericii erau acuzati că ocupă aceste funcții fără a fi însoțiți de daruri, iar de cealaltă parte aparea acuzația de

⁵⁴ Paul Evdochimov, Prezența Duhului Sfânt în tradiția ortodoxă, traducere, prefată și note de Pr.dr. Vasile Răducă, Ed. Anastasia, 1995, p. 110; Pr. Dr. Gheorghe Petraru, Secte neoprotestante și noi mișcări religioase în România, p. 180

⁵⁵ Idem, La nouveauté de l'Esprit, Bregole en Mauges, 1977, p. 255; Pr. Dr. Gheorghe Petraru, Secte neoprotestante și noi mișcări religioase în România, p. 180

⁵⁶ Pr.prof.dr. Dumitru Stăniloae, Teologia Dogmatică ortodoxă, vol. II , București, 1978, p. 200; Pr. Dr. Gheorghe Petraru, Secte neoprotestante și noi mișcări religioase în România, p. 180

⁵⁷ Timothy Ware, The Orthodox Church, Penguin Books, 1978, p. 246; Pr. Dr. Gheorghe Petraru, Secte neoprotestante și noi mișcări religioase în România, p. 180

⁵⁸ Sf. Irineu, op. cit., III, 24, 1, P.G. 7; Pr. Dr. Gheorghe Petraru, Secte neoprotestante și noi mișcări religioase în România, p. 181

⁵⁹ John Meyendorff, Byzantine Theology, Mowbrays, London and Oxford, 1975, p. 174; Pr. Dr. Gheorghe Petraru, Secte neoprotestante și noi mișcări religioase în România, p. 181

erezie, problema aceasta a capatat valențe solide odată cu apariția montanismului mai ales în ceea ce privește folosirea harismelor.

Deși în biserica primară învățătura despre Duhul Sfânt și harisme crea un context al unității, Sfântul Apostol Pavel scriind bisericii din Corint asează harismele în asociere cu mădularele trupului, Harismele erau spre zidire reciprocă „Arătarea Duhului este spre folosul tuturor”(1Cor.12,7), Vedem că problemele pnevmatologice de a lungul istorie sunt numeroase și ele se amplifică în funcție de proliferarea sectelor de toate tipurile. În catolicism, adaosul Filioque, rupe legătura și unitatea doctrinară între Ortodoxie și Catolicism. În protestantism, vedem o depersonalizarea a Duhului Sfânt practic Duhul Sfânt, întreaga revelație devine substituit de subiectivitatea umană. În mișcările Harismatice, Duhul Sfânt este, de asemenea, depersonalizat, este văzut ca expresie a modalismului sabelian, iar prin conceptul de „Revelație deschisă” legitimează pretențiile lideri religioși harismatici, creștinismul este împins spre fărâmițarea singretă, totul este redus la silogismul de gândire sincretic, păgubitoare pentru tipologia mentală a omului autonom modern. Astfel Biserica este forțată în a găsi o formulă care să aline conflictul conștiinței omului postmodern pierdut în sintagma „unității în diversitate”,⁶⁰ în acest sens se justifică avântul extraordinar al fenomenului harismatic, care este văzut ca un fenomen kenotic, de cunoaștere și relaționare cu Divinul.

Valurile trezirii și înnoirii în secolul douăzeci au avut ca rezultat o proliferare fără precedent a darurilor harismatice în biserică. Mișcarea are în prezent șase sute de milioane de aderenți în toată lumea și crește cu o rată de nouă milioane pe an. Se găsește în nouă mii de grupuri etnice diferite care vorbesc opt mii de limbi diferite. Impactul ei universal vine din faptul că saizecișase la sută din creștinii țărilor în curs de dezvoltare se identifică fenomenul Harismatic. Uimitoarea inerție se datorează faptului că denominațiile, indiferent de vechimea lor, își reevaluează atitudinea față de darurile spirituale. Dintre protestanți, toți în afară de câțiva fundamentalști au renunțat la teoria conform căreia darurile carismatice au încetat într-un anumit moment în istorie, și recunosc acum că darurile spirituale se pot exprima în orice epocă sau perioadă de timp. În același spirit, Biserica Catolică a renunțat la poziția ei conform căreia aceste daruri sunt numai pentru o mică parte de credincioși mai sfinți (elitism), și declară acum că harismele pot fi întâlnite printre credincioșii de orice rang. În fața acestei varietăți de influențe, Teologia răsăriteana a reușit să își păstreze echilibrul, depășind curente de gândire de tip excentric sau eretic cu care s-a confruntat de-a lungul veacurilor, energiile divine necreate au constituit, legătura prin care Dumnezeu Se coboară la om pentru ca omul să se înalțe la Dumnezeu, această legătură are o importanță deosebită atât pentru viața, cat si pentru Misiunea

⁶⁰ Vezi: Răzvan Codrescu, *Spiritul Dreptei*, Editura Cristiana, București, 2018, pp.15-17;

Bisericii, care întâmpină dificultăți cu care nu s-a mai confruntat, astfel într-o lume scufundată în patimi și aflată sub stăpânirea senzaționalului, energiile necreate ale Sfântului Duh, conferă credinciosului posibilitatea de a fi lumină și sare într-o lume închisă în propria sa imanență în care a pierdut sensul desăvârșirii spirituale. Fără renaștere duhovnicească, în Hristos și în Biserica, prin lucrarea Duhului Sfânt, și prin bunăvoința Tatălui omul nu poate să devină făptură nouă, capabilă să răspândească lumina în jurul său și nici nu se poate împărtăși de Împărăția lui Dumnezeu.

Vedem mișcările harismatice produs al luptelor catolico-protestante începând cu disputa reformă-contrareformă care se continuă și azi în ringul ecumenismului. Ideologic lupta aceasta a produs două curente de gândire în fenomenul harismatic: pe de-o parte pietismul ca doctrina fundamental harismatică atunci ne confruntăm cu problema schimbării de paradigmă, de pe adevărul dogmatic, sinodal formulat de părinții bisericii, pe un adevăr centrat experienței individuale pe autonomia sa religioasă și de cealaltă parte filetismul ca doctrina fundamentală harismatică, atunci avem reducerea adevărului dogmatic la elitism. Această problemă nu poate fi rezolvată prin contopirea celor două curente în ecumenism pentru că ar duce la o adâncire și mai mare distanței între cele două tabere, astfel sincretismul în gândirea Harismatică devine religie, iar această religie imprimă valori eclesiologice epistemice, valențe care amenință sacrul, eternul, Unicul Triunic Dumnezeu, iar ajungerea în postmodernitate a acestui curent de gândire nu s-a diminuat, ci prin mișcările Harismatice moderne continuă să fărâmizeze și să rupă din trupul teandric Biserica lui Hristos. Personal am pornit în acest demers științific din dorința de a căuta adevărul, despre fenomenul harismatic, problematica discernământului între adevăr și minciună, lucrare duhovnicească sau diavolească, a constituit scopul acestui demers științific. Pleiada diversă de oferte harismatice, precum și interferența cu creștinismul tradițional ne face asemenea lui Pilat să întrebăm: Ce este Adevărul?, privind la mărturia Scripturilor, la minunile făcute de Sfinți Apostoli am fost tentat să spun că doar acesta este adevărata harismă, dar mărturia Sfinților Părinți ai desertului, a celor descriși în Pateric mi-au dovedit că harismele nu s-au oprit la perioada apostolică, iar mărturiile continuă și azi neștiind dacă cei ce mărturisesc sunt reali sau sunt eretici, am ajuns personal să concluzionez că fenomenul harismatic schimbă întrebarea: ce este Adevărul? în «ce mai este Adevărul printre atâtea atâtea „adevăruri?” Iar răspunsul mai ales pentru cercetătorii fenomenului Harismatic trebuie să fie cuvintele Mântuitorului „Eu sunt calea adevărului și viața...”(Ioan14,6).

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2015;
2. Atanasie cel Mare, Sfântul, *Epistola I către Serapion, Episcopul de Thmuis. Împotriva celor care hulesc și spun că Duhul Sfânt este creatură*, traducere din grecește de Pr. Prof., Dumitru Stăniloae, Editura, IBMBOR., București, 1988;
3. Idem, *Viața cuviosului părintelui nostru Antonie*, partea a II-a, col. PSB 16, trad. și note Pr. Prof., Dumitru Stăniloae, Editura. IBMBOR, București, 1988;
4. Achimescu Nicolae, Pr. Prof. Dr., *Noile mișcări religioase*, ed. a II-a, Cluj-Napoca, 2004;
5. Idem, *Religie, Modernitate și Postmodernitate*, Editura Trinitas a Patriarhiei Române, București, 2013;
6. Idem, *Universul religios în care trăim*, Editura Trinitas a Patriarhiei Române, București, 2013;
6. Idem, *Istoria și Filosofia Religiilor. Religii ale lumii antice*, Editura Bazilica, București, 2015;
9. Alexander Golitzin, *Mistagogia. Experiența lui Dumnezeu în Ortodoxie : studii de teologie mistică*, Editura, Deisis, Sibiu, 1998;
10. Adam Clarke, *The New Testament of Our Lord And Savior Jesus Christ*, With a Commentary and Critical Notes, Nelson and Philipe, New York, 2014;
11. Andriescu Valeriu *Studiul Gândirii Creștine*, Ed. Betania, Oradia, 2013;
12. Idem, *Istoria Mișcării Penticostale*, Ed. Betania, Oradia, 2004;
13. Athanasios N. Papathanasiou, *Some key themes and figures in Greek theological thought*, (The Cambridge companion to Orthodox Christian theology), Cambridge, Cambridge University Press, 2010;
14. Ash James Jr., *The Decline of Prophethy in Early Church*, Theological Study, 37, 1976;
15. Barrett David, *Missiometrics: Reality Checks for Christian World Communions*, în international Bulletin of Missionary Research, 31:1, 2008;
16. Barton James, *The Cambridge Companion to Biblical Interpretation*, Cambridge, 1998;
17. Berger, Klein, *Die Bibelfälscher. Wie wir um die Wahrheit betrogen werden*, München 2013;
18. Bennett Dennis & Rita, *The Holy Spirit and You*, Editura, Logos, Plainfield-NJ 1971;

19. Bria Ioan, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, Iași: Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei. Iași, 1995;
20. Bill Jonson *When Heaven Invades Earth –The Supranatural Power of a Transform Mind*
21. Bulgakov Sergius, *The Comforter*, Grand Rapids, Eerdmans, Michigan, 2004;
22. Cardinal Leon Joseph Suenes *A New Pentecost*, Ed. Seabury, New York, 1975;
23. Chadwick Samuel, *The Way To Pentecost*, Light and Hope Publication, Indiana, 1957;
24. Chițescu Nicolae Pr. Prof., Isidor Todoran Pr. Prof., *Teologia Dogmatică și Simbolică*, Vol.2, Editura Renașterea, Cluj Napoca, 2010;
25. Ciprian Sfântul, scrisoare vol 51 din *Părinții Bisericii*, Editura, IBMBOR, București 1980;
26. Cleopa, Ilie, *Despre credința ortodoxă*, Editura, IBMBOR, București, 1981;
27. Cuten, George, *Speaking With Thangue. Historical and Pshilogial Study*, Yale, ed. New Heaven, C.T, 2003;
28. Dionisie Areopagitul, Sfântul, *Despre Teologia mistică*, în vol. *Opere complete si Scoliile Sfântului Maxim Mărturisitorul*, Ed. Pleiada, București, 1996
29. Douglas Jacobsen, *Thinking in the spirit: Theologies of the Early Pentecostal movement*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, MD. London, 1993;
30. Eddie L. Hyatt 2000 de ani de creștinism Harismatic Ed. Cartea Cărții, Oradea 2010
31. Schweizer Eduard, *Church order in the New Testament*, Eugene, Wipf and Stock, 1961,
32. Eusebiu, Istoria Bisericii
33. Eusebius Stephanou, *The Charismata in the early Church Fathers*, în Greek Orthodox Theological Review, 21, nr. 2, 1976,
34. Evdokimov, Paul, *Cunoașterea lui Dumnezeu în tradiția răsăriteană*, Ed. Humanitas, București 2013,
35. Idem., *Vârstele vieții spirituale*, Editura, Christiana, București, 1993;
36. Franchis C. Lehner, *Saint Dominic. Bibliogafic Documents*, ed. Thomist Press, Washington, 1964;
37. Gordon Fee, *The First Epistle to the Chorinthians*, Erdmans Grand Rapids MI, 1988, p.35

38. Grdzelidze, Tamara, *Church, Orthodox Ecclesiology*, în McGuckin, *The Encyclopedia of Eastern Orthodox Christianity*, Maldin: Wiley-Blackwell, 2011,
39. Harvey Cocs Harvey, *Fire From Heaven The Rice of Penticostal Spirituality and the Reshaping of Religion in the Twenty-Firt Chentury*, Wesly Publishing Company, 1995,
40. Henri Fesquet, *Diario del Concilio. Tutto il Concilio giorno per giorno*, trad. de Clotilde Masina Buraggi, Ed. Mursia, Milano 1967,
41. IOAN PAUL AL II-LEA, Exortația apostolică *Christifideles laici*, 30 decembrie 1988, trad. de Anton Iștoc, Ed. Presa Bună, Iași 2002,
42. Irineu Sfântul *Against Heresies* vol, 1, din *The Ante-Nicene Christian Library* Rev. Alexander Roberts si James Donalson, T&T Clark, Edimburgh, 1975;
43. Istodor Gheorghe, Pr. Prof. Univ. Dr., *Fenomenul Sectar Necreștin*, Editura Domino, 2009;
44. Iustin Martirul, Sfântul, *Apologia a doua în favoarea creștinilor în Apologeti de limba Greacă*, col PSB 2, trad. și note de Pr. Prof. N. Căciulă, ed. IBMBOR, București, 1980,
45. Idem., *Dialogul cu iudeul Tryfon*, in *Apologeti de limba greacă*, col. PSB. trad. si note de pr. prof. N Căciulă, Ed. IBMBOR, București 1980,
46. J. Sunnes, *Une nouvelle Pentecote?*, Ed. Desclee de Brouwer, Paris, 1974,
47. Jillions, John A., *Orthodox Christianity in the West*, (The Cambridge companion to Orthodox Christian Theology), Cambridge University Press, 2010,
48. KEN METZ, „Carismi”, in AA.VV., *Una grazia, una sfida, una missione. Il Rinnovamento Carismatico Cattolico nella Chiesa del terzo millenio*, Ed. Rinnovamento nello Spirito Santo, Roma, 2000,
49. Killan Mc Donnell, *A Trinitarian Teology of the Holy Sprit* , in *Theological Studys* ,Nr.46,1985
50. Maxim Mărturisorul, Sfântul, *Ambigua*, traducere de pr. prof. Dumitru Stăniloae Ed. IMBOR., București, 2006.
51. Morris, John Warren, „*Charismatic Movement: An Orthodox Evaluation*”, în *Greek OrthodoxTheological Review*, 28, nr. 2, 1983;
52. Origen ,*Contra lui Clusus*, in *Scrieri Alese*, partea a VI-a, col. PSB 9, trad. și note de pr. Teodor Bodogae, colab., N. Chiriță, Teodosia Lațcu, Ed. IBMBOR, București, 1984;
53. Paul Elbert, *Faces of Renual*, Henndricson Publisher, Massachusetts, 1988
54. Pr. Cleopa, Ilie, *Despre credința ortodoxă*, Ed., IBMBOR, București, 1981

55. Remete Gheorghe, Pr. Prof. Univ. *Teologia Dogmatica* , Ed. Episcopiei Ortodoxe Alba, Iulia 1997;
56. Idem., *Dogmatica ortodoxă*, ed. reîntregirea, Alba Iulia, 2012;
57. Ratzinger, J. (BENEDICT AL XVI-LEA), *Jesus von Nazaret*, vol. I-III, Freiburg i. Br. 2007, 2011, 2012. V.
58. Russell J Desimeone, *Novotian the Trinity, The Father of the Church*, Consortium, Washinton, DC, 1974
59. Sergius Bulgakov, *The Comforter*, Grand Rpids, Eerdmans, Michigan ,2004,
60. Sfantul Ciprian , scrisoare vol 51 din *Părintii Bisericii*,
61. Stanly M Burgess, Gary B McGee, *Dictionary of Penticostal and Carismatic Movment*, Zordevan,Grand Rapids, MI, 1998
62. Sternberg, TH. *Neue Formen der Schriftauslegung?*, Feiburg i. Br., 1992;
63. Tertulean *Despre Suflet*, în *Apologeti de limba Latină*, col. PSB 3,trad. Nicolae Chițescu, Eliodor Constantinescu, Paul Papadopol, note si indici, Nicolae Chițescu, Ed. IBMBOR. București, 1980,
64. Idem., *Către Scapula*, în *Tratate dogmatice si apologetice*, ediție bilingva, trad. și note de Dionisie Pârvișescu, ed. Polirom, Iași, 2007,
65. Idem., *On Baptism*, vol.3, *The Ante-Nicene Christian Liabrary*,
66. Idem., *Against Marcio*, vol.3, *The Ante-Nicene Christian Liabrary*,
67. Tipei Jhon, Dr, *Duhul Sfânt , O Teologie Penticostală*, Ed. Metanoia , Oradea 2003
68. Wiler Alkier, ST., Brucker, R., *Exegese und Methodendiskussion*, Tübingen, 1998;
69. Winston Saynan *The Century of the Holy Spirit 100 year of Penticostalism*, Ednelson, Nesvil, 2001;
70. Jacobus de Voragine, *The Goldan Legend*, vol.,2, Longmans, Green and Co., New York, 1941;
71. Curnak Nemiah, *The jurnal of the Reverend Jhon Wesly*, A.M. vol 1, Ed. Epworth, Londra, 1938;
72. Vinson Sian, Valeriu Andriescu, *Traditia miscărilor penticostale, Miscarile Harismatice din secolul XX*, Ed. Betania, Oradia, 2004,
73. Jonatan Edwards, *Despre Trezire*, Editura, Perla Suferintei, Suceava, 2009,
74. Lovejoy David, *Religion Entuziasm And Great Awakening*, ed. Printes Hall, Englund Cliff,1969;

75. Myer Pearlman, *Knowing the Doctrines of the Bible*, Springfield - MO, Gospel Publishing House, Williams, *Systematic Theology*, Springfield - MO, Gospel Publishing House,
76. H.L Lederle, *Treasures Old and New: Interpretations of Spirit-Baptism in the Charismatic Renewal Movement*, Peabody-MA, Hendrickson, 1988;
77. Schweizer Eduard, *Church order in the New Testament*, Eugene, Wipf and Stock, 1961;
78. Schmemmann Albert, *Of Water & The Spirit. A Liturgical Study of Baptism*, Creswood, St. Vladimir's Seminary Press, 1974;
79. Wagner C.P, *The Third Wave of the Holy Spirit*, Ann Arbor - MI, Vine Books, 1988,
80. Wimber Jhon, K. Springer, *Power Points*, New York, Harper Collins, 1991,
81. Idem., *Power Evangelism*, Ed. Harper & Row, San Francisco 1991,